

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Васільєва Л.М., Бондарчук Н.В.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Одним з напрямків професійної підготовки фахівців має стати формування готовності викладачів до інноваційної діяльності, що дозволило б їм найбільш повно проявити свої індивідуальні творчі здібності, реалізувати інтелектуальний потенціал, застосувати весь комплекс знань, умінь і навичок до виконання інноваційних завдань. Визначено показники готовності викладача до інноваційної діяльності. Запропоновано складові готовності викладачів до інноваційної професійної діяльності.

Ключові слова: викладач, вищий навчальний заклад, готовність, інновації, інноваційна діяльність.

Постановка проблеми. Розвиток освіти, як процес переходу в якісно новий стан, не може бути реалізовано інакше, ніж через освоєння інновацій, через інноваційні процеси. В сучасних умовах інноваційність освітнього процесу у вищих навчальних закладах є перманентним станом, що реалізується через зміст освіти, яке закріплене в навчальних планах і програмах; внутрішню організацію діяльності навчального закладу; характер відносин в діаді «викладач – студент», сукупність методів і технологій навчання.

Трансформація змісту освіти, використання в освітньому просторі сучасних технологій викладання, інноваційні перетворення в управлінні закладами освіти вимагають від викладачів вищих навчальних закладів інноваційних знань та умінь, гнучкості мислення, активності, прагнення до творчості, здатності до аналізу та самоаналізу, готовності до нововведень, трансферу знань та технологій, до інноваційної професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями формування готовності викладачів вищих навчальних закладів до інноваційної професійної діяльності присвячені дослідження як вітчизняних так і зарубіжних вчених, на-самперед, Н.Г. Батечко [9], Л.І. Даниленко [3], Ю.О. Карпова [4], С.О. Сисоєва [10], М.В. Супрун [11] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, недостатньо висвіт-

леними залишаються окремі питання пов'язані із визначенням складових готовності викладачів до інноваційної професійної діяльності.

Мета статті. На основі аналізування наукових джерел та існуючої практики: 1) розкриття сутності «готовності до інноваційної діяльності»; 2) визначити складові готовності викладачів до інноваційної професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Інформаційно-технологічні перетворення та лавиноподібні зміни в усіх сферах життєдіяльності суспільства, розвиток наукомістких технологій, підвищення когнітивної складності пізнавальних процесів особистості зумовлюють особливу увагу до інноваційної діяльності як підґрунтя розвитку сучасного суспільства.

Зміни змісту і методичного забезпечення у викладанні дисциплін, що відбуваються в зв'язку з цим в сучасному вищому навчальному закладі тягнуть за собою трансформацію функцій викладацьких кадрів. При цьому часто в реальній практиці впровадження різних інновацій характеризується стихійністю, відсутністю ретельного методологічного та наукового опрацювання, що в цілому неконструктивно впливає на хід освітнього процесу.

Відмітимо, що модернізація сучасної вищої освіти потребує суттєвого переосмислення структури і змісту освітнього процесу у вищому навчальному закладі. Одним з напрямків профе-

сійної підготовки фахівців має стати формування готовності викладачів до інноваційної діяльності, що дозволило б їм найбільш повно проявити свої індивідуальні творчі здібності, реалізувати інтелектуальний потенціал, застосувати весь комплекс знань, умінь і навичок до виконання інноваційних завдань.

Інновації в сфері освітніх послуг нерідко характеризують як цілеспрямовані зміни, які привносять в освітню систему нові елементи, що зумовлюють перехід в інше стійкий стан. Під інноваціями слід розуміти цілеспрямовані зміни, що призводять як до стійкого підвищення якості професійної підготовки, яке може бути оцінено об'єктивними кількісними показниками, так і до зміцнення фінансової стійкості вищого навчального закладу в довгостроковій перспективі.

Виділяються наступні типи інновацій у сфері вищої освіти:

- інновації, які відбуваються в значній мірі стихійно, без урахування самої потреби, яка породжує або не усвідомлює умови, засоби і шляхи реалізації інноваційного процесу. Подібні інновації частіше відбуваються на емпіричній основі, під впливом ситуативних вимог, не завжди пов'язані з повнотою наукового обґрунтування. До інновацій цього типу відноситься діяльність «генераторів ідей», викладачів-ентузіастів, що викликали до життя численні інноваційні процеси в освіті.

- інновації в системі освіти, усвідомлено, цілеспрямовано розроблені викладачами-новаторами, викладачами-дослідниками, які схильні до постійного вивчення, аналізу фактів викладацької діяльності. Вони багато разів перевіряють себе, створюють свої моделі вирішення проблем. В результаті, коли вони починають говорити про свої ідеї, вони виступають вже не просто як гіпотеза, цікава знахідка, прийом, оригінальне рішення, а як викладацькі положення, що склалися, за якими стоїть тривалий дослідницький пошук.

За визначенням Ю.Л. Карпової [4], готовність до інноваційної діяльності можна розглядати як певну сформованість особистісного ресурсу людини, що забезпечує свободу її інтелектуальної самореалізації в умовах мінливої соціальної реальності.

На думку, О.В. Бондаревської [1], В.В. Краєвського [5] показниками готовності викладача до інноваційної діяльності є: 1) усвідомлена потреба введення освітніх інновацій на рівень власної викладацької практики; 2) інформованість про новітність освітніх технологій, знання новаторських методик роботи; 3) бажання створювати власні творчі завдання, методики, проводити експериментальну роботу; 4) готовність до подолання труднощів як змістовного, так і організаційного плану; 5) наявність практичних умінь щодо освоєння освітніх інновацій та створення нових, зокрема, потреба у новаціях активізує роботу з накопичення знань у певній галузі, а успішність власної інноваційної діяльності допомагає долати труднощі, шукати нові способи діяльності, відстоювати новаторські підходи перед бюрократичними структурами тощо.

Готовність до інноваційної діяльності органічно пов'язана з інноваційним навчанням. В.Я. Ляудіс визначає його як цілеспрямовано проєктований процес навчання, управління яким здійснюється

на основі використання наукових та культурологічних знань, і як цілеспрямовано організовану ситуацію розвитку особистості, здатної прийняти виклик майбутнього, де проєктується і це майбутнє, і процес досягнення готовності до участі в його здійсненні. В результаті забезпечується зміна типів мислення, суті сучасних перетворень в освітній системі [6].

Інноваційна готовність викладача – це здатність сприймати, реалізовувати, створювати новації та своєчасно позбавлятися від застарілого, недоцільного [7].

Седашова О. А. наголошує, що у підході до формування готовності викладача ВНЗ до інноваційної діяльності провідним аспектом є створення креативного середовища у ВНЗ. Адже на формування й розвиток інноваційного мислення викладача вищої школи можуть впливати такі фактори [8]:

- широке мотивуюче креативне середовище у ВНЗ;

- індивідуальний спрямований підхід до розвитку та актуалізації особистісно-креативних якостей науково-педагогічного співробітника;

- суспільне визнання інноваційної діяльності викладача громадою та у трудовому колективі;

- можливість набуття нових знань та умінь у напрямі ведення інноваційної діяльності та формування креативних здібностей викладача;

- психологічні фактори: рівень інтелектуальної активності, лідерські якості, готовність до спільної творчої діяльності з колегами та студентами, адекватна самооцінка, здатність самоорганізувати інтелектуально-творчу (інноваційну, наукову) діяльність.

Як зазначає автор креативне середовище ВНЗ – це:

- середовище, у якому внутрішній простір особистості (у даному випадку викладача), її рівень інтелектуальної активності відповідає соціальному замовленню суспільства, і при цьому формується творчий стиль поведінки;

- соціальне середовище, основане на співробітничтві та повазі до інтелектуально-творчої діяльності викладачів;

- науково-виробниче середовище – сукупність тенденцій та проблем розвитку науково-виробничого сектору, представленого у вигляді актуальних задач;

- соціально-економічне середовище – зовнішнє сприйняття діяльності викладача, що забезпечує актуалізацію творчої та інноваційної діяльності в умовах мінімуму ресурсів та невідзначеності [8].

На нашу думку, готовність викладача до інноваційної діяльності визначають за такими показниками:

- 1) усвідомлення необхідності впровадження освітніх інновацій у власній викладацькій практиці;

- 2) інформованість про новітні освітні технології, знання новаторських методик роботи;

- 3) орієнтація на створення власних творчих завдань, методик, налаштованість на експериментальну діяльність;

- 4) готовність до подолання труднощів, пов'язаних зі змістом та організацією інноваційної діяльності;

5) володіння практичними навичками освоєння освітніх інновацій та розробки нових.

Ці показники виявляють себе не ізольовано, а в різноманітних поєднаннях і взаємозв'язках. Зокрема, потреба в нововведеннях активізує інтерес до найсвіжіших знань у конкретній галузі, а успішність власної викладацької інноваційної діяльності допомагає долати труднощі, шукати нові способи діяльності, відстоювати новаторські підходи у взаємодії з тими, хто їх не сприймає.

Чинники, що впливають на готовність викладачів до інноваційної діяльності поділяють на дві групи: зовнішні, або об'єктивні (інноваційна політика підприємства, масштаби нововведень в галузі [3]) і внутрішні (суб'єктивні), пов'язані з індивідуально-психологічними та особистісними особливостями новаторів (ціннісні орієнтації, рівні тривожності, самоактуалізації, контроль).

Отже, умовою здійснення інноваційної діяльності є сприяваність викладача ВНЗ на позитивне сприйняття нововведень, розвиток потреби в постійному саморозвитку особистісно-професійних якостей та вдосконалення професійно-педагогічної діяльності на основі різних інновацій, необхідність ефективної науково-методичної переробки результатів інноваційних процесів з ме-

тою досягнення більш високих результатів, реалізації якісно іншої педагогічної практики. На нашу думку, складовими готовності викладачів до інноваційної професійної діяльності є [2]:

– мотиваційність (усвідомлене ставлення викладача до використання інноваційних технологій в освітньому процесі та прийняття їх ролі у вирішенні актуальних проблем професійної освіти);

– знаннєвість (сукупність знань викладача про суть і специфіку освітніх інновацій, про інноваційні технології та методи навчання у ВНЗ, наявність вміння логічно вибудовувати етапи їх реалізації на практиці);

– операційність (комплекс умінь та навичок щодо застосування освітніх інновацій у викладацькій практиці, активність й творче ставлення до процесу застосування освітніх інновацій).

Висновки і пропозиції. Сучасні напрями інноваційних процесів у системі освіти спрямовані на те, щоб забезпечити відповідність темпів розвитку освіти із темпами суспільства в цілому і на акумулювання системою освіти наукового та інноваційного потенціалу. Складовими готовності викладачів до інноваційної професійної діяльності є: мотиваційність, знаннєвість, операційність.

Список літератури:

1. Бондаревская Е.В. Педагогическая культура как общественная и личная ценность // Педагогика. – 1999. – № 3. – С. 73-43.
2. Васильева Л.М. Готовность преподавателей высших начальных закладів до освоєння та застосування освітніх інновацій / Л.М. Васильева // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 27-28 жовтня 2016 р.: В 2 т. – Том 2. – Дніпропетровськ: Видавничо-поліграфічний центр «Гарант СВ», 2016. – С. 131-133.
3. Даниленко Л.І. Менеджмент інновацій в освіті / Л.І. Даниленко. – К.: Шк. світ, 2007 – 120 с.
4. Карпова Ю.А. Введение в социологию инноватики: Учеб. пособие / Ю.А. Карпова – СПб.: Питер, 2004. – 192 с.
5. Краевский В.В. Методология педагогического исследования: Учебное пособие для педагога-исследователя. – Самара: Изд-во СамГПИ, 1994. – 165 с.
6. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии: М.: Изд-во УРАО, 2000. – 128 с.
7. Розвиток педагогічної майстерності викладача в умовах неперервної освіти: [монографія] / І.А. Зязюн, М.М. Солдатенко, А.І. Кузьмінський, О.М. Семенов, О.В. Тринус та ін. – Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2010. – 272 с.
8. Сєдашова О.А. Креативне середовище як фактор формування готовності викладача внз до інноваційної діяльності / О.А. Сєдашова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/38257>.
9. Семенов О.М. Підвищення кваліфікації – невід'ємна складова розвитку професійної компетентності викладача // Вересень. – 2011. – № 1-2. – С. 10-16.
10. Сисоева С.О. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку / С.О. Сисоева, Н.Г. Батечко. – К.: ВДЕКНО, 2011. – 368 с.
11. Супрун М.В. Інноваційна діяльність викладача вищої школи: навч.-метод. матеріали для студ. магістратури / М.В. Супрун. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 76 с.

Васильева Л.Н., Бондарчук Н.В.

Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет

ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВУЗОВ К ИННОВАЦИОННОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

Одним из направлений профессиональной подготовки специалистов должно стать формирование готовности преподавателей к инновационной деятельности, что позволило бы им наиболее полно проявить свои индивидуальные творческие способности, реализовать интеллектуальный потенциал, применить весь комплекс знаний, умений и навыков для выполнения инновационных задач. Определены показатели готовности преподавателя к инновационной деятельности. Предложены составляющие готовности преподавателей к инновационной профессиональной деятельности.

Ключевые слова: высшее учебное заведение, готовность, инновации, инновационная деятельность преподаватель.

Vasilieva L.N., Bondarchuk N.V.

Dneprovsk State Agrarian-Economic University

FORMATION OF READINESS OF TEACHERS OF HIGH SCHOOLS TO INNOVATIVE PROFESSIONAL ACTIVITY

Summary

One of the areas of professional training of professionals should be the formation of teachers' readiness for innovation that would allow them to fully demonstrate their individual creative abilities, realize their intellectual potential, apply the full range of knowledge, skills and skills to fulfill innovative tasks. Indicators of the teacher's readiness for innovation are determined. The components of teacher readiness for innovative professional activity are proposed.

Keywords: innovation, innovative activity, higher education institution, readiness, teacher.